

д.е.н. Шевчук В.
Університет “Politechnika Krakowska”, м. Краків
Черкас Н.
Львівська комерційна академія, м. Львів

„Пастка депресивності” прикордонного регіону як перешкода на шляху підвищення його конкурентоспроможності

Конкурентоспроможність прикордонного регіону традиційно пов'язують із зручним географічним розташуванням, що зумовлює розширення інформаційного середовища щодо інвестиційних можливостей регіону та сприяє надходженню іноземних інвестицій [2, с. 542-543]. Численні економічні та суспільно-політичні зв'язки, включно з підвищеною схильністю населення до міграції, допомагають активніше розвивати співробітництво з сусідніми країнами. Світовий економічний досвід свідчить про високу ефективність діяльності так званих “кластерів”, що об'єднують взаємопов'язані підприємства в межах декількох регіонів, зокрема прикордонних [4, с.174-175]. Вагомою перевагою окремих регіонів є межування з країнами ЄС, що дозволяє отримати максимальні переваги від європеїзації* для успішної реалізації інноваційно-технологічних програм [7, с. 496-497]. Попри достатньо високу інформативність питання та його широке висвітлення у науковій літературі, залишається невирішеною проблема узагальнення і систематизація чинників конкурентоспроможності прикордонного регіону для формування ефективної політики транскордонного співробітництва.

Останнім часом у даному контексті наголошують важливість реалізації інноваційних програм [3, с. 3-29]. Зростання економіки забезпечується припливом капіталу до сфери високих технологій, розвитком нових пріоритетних технологічних проєктів. Попри задекларований курс на інновації, за останні роки кількість підприємств, що займаються інноваційною діяльністю в Україні зменшилась навіть в абсолютному вимірі [5, с. 102-103]. В Україні інноваційну діяльність здійснює лише 20 % підприємств, що можна порівняти з відповідним показником для промислових країн — 70 % [1, с. 28]. Важливим фактором активізації інноваційної діяльності може бути зовнішньоекономічна діяльність загалом та співробітництво з іноземними ТНК зокрема [6, с. 150-151]. Як показує досвід багатьох євро регіонів [7, с. 494-495], залучення потужної компанії — технологічного лідера сприяє підвищенню ефективності регіональних інвестиційних проєктів.

На наш погляд, існуючі дослідження факторів конкурентоспроможності прикордонних регіонів України не враховують декілька важливих чинників, як підвищена мобільність

* Максимальний ступінь європеїзації уособлює членство в ЄС на противагу обмеженого співробітництва.

населення (це зменшує пропозицію робочої сили), залежність попиту на робочу силу від її освітніх характеристик і психологічної мотивації чи підвищені вимоги до якості робочої сили в експортно-орієнтованих виробництвах з високою часткою доданої вартості. Не виключено, що особливості попиту і пропозиції робочої сили нівелюватимуть переваги географічного розташування і навіть можуть створити своєрідну „пастку депресивності”, де інструментальними чинником стає закордонна міграція робочої сили. Нами послідовно обґрунтовано механізми регіональної “пастки депресивності” та проілюстровано її типові прояви, а на цій основі — сформульовано доцільність розвитку технологічного експорту як чинника підвищення конкурентоспроможності прикордонних регіонів.

Логіку регіональної „пастки репресивності” представлено на рис. Об’єктивно стимулами для масової міграції з прикордонних регіонів, які історично входили до складу європейських країн, слугують як менші психологічні перепони, так і розширення сфери послуг в європейських країнах, зокрема внаслідок старіння населення., що збільшує попит на малокваліфіковану робочу силу в широкому віковому діапазоні. З іншого боку, низька заробітна плата в Україні не залишає альтернатив. Міграція не лише обмежує пропозицію робочої сили, але й, що головніше, підвищує її вартість ще одним шляхом — через надходження значних приватних трансфертів. Останнє видається головним чинником подорожчання робочої сили, оскільки більшість трансфертів формують високі кошти заміщення для пошуку місця праці. Маючи стабільний дохід, що альтруїстично перерозподіляється в межах сім’ї, молодь не поспішає виходити на ринок праці, або вимагає підвищеної платні.

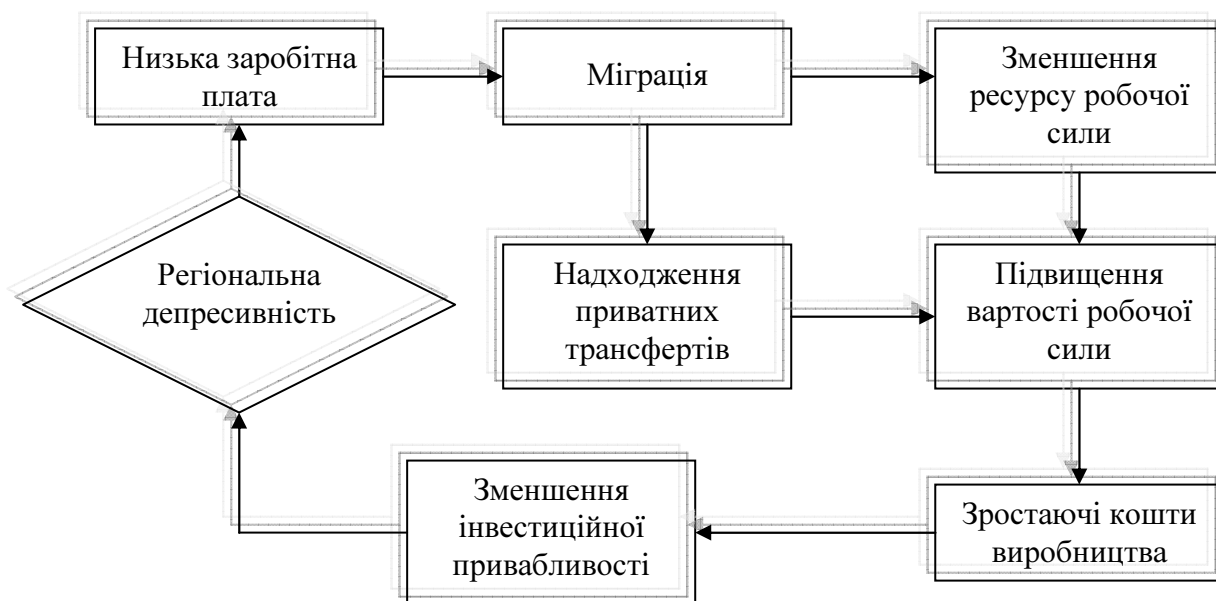

Рис. Структурна схема феномену регіональної “пастки депресивності”

Природно, що зростаючі кошти виробництва зумовлюють високі кошти праці, а це зменшує інвестиційну привабливість попри сприятливі географічні чинники. Зменшення інвестицій не сприяє створенню робочих місць, а відповідно — зумовлює стагнацію заробітної плати, що лише заохочує міграцію. „Пастка депресивності” набирає завершеного вигляду.

Практичні висновки. Єдиним ефективним виходом із “пастки депресивності” є зростання рівня заробітної плати, яке повинно доповнюватися одночасним розвитком інфраструктури регіону. Потрібно враховувати, що надходження від міграції можуть використовуватися для підвищення освітнього рівня, а це створює передумови для приведення завищених очікувань заробітної плати у відповідність до попиту на неї. Для цього потрібні “точки зростання” у вигляді технологічних виробництв, орієнтованих на експорт та активне впровадження інновацій. Створити такі виробництва без участі потужних іноземних інвесторів не видається можливим. На сьогодні без того невисока активність інвесторів обмежується дрібними підприємствами, які не мають надійної перспективи.

Перелік використаних джерел

1. Алимов О., Ємченко В. Промисловий потенціал України: напрями ефективного розвитку // Економічний часопис – XXI. — 2003. — №6. — С. 28-32.
2. Гамов М., Міщанин В. Деякі аспекти формування регіональної інвестиційної політики // Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект. — Сборник научных трудов. — Донецк: ДонНУ, 2006. — С.539-544.
3. Геєць В. Інновативно-інноваційний шлях розвитку — модернізаційний проект розвитку української економіки і суспільства початку XXI століття // Банківська справа. — 2003. — №4. — С. 3-30.
4. Кузьмін О., Горбаль Н. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства: Підручник. — Львів: Компакт-ЛВ, 2005. — 304 с.
5. Михайловська О. Світовий досвід державної підтримки інноваційних процесів // Актуальні проблеми економіки. — 2005. — №11. — С. 101-110.
6. Непомняща Т. Стимулювання експортної діяльності підприємств малого та середнього бізнесу // Актуальні проблеми економіки. — 2004. — №2(32). — С. 146-154.
7. Шевчук В., Черкас Н. Інвестиційна привабливість і технологічний розвиток регіонів: європейський досвід // Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект. — Сборник научных трудов. — Донецк: ДонНУ, 2006. — С.493-498.